

ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL TEHNIC DIN REPUBLICA MOLDOVA BAZAT PE INSTITUȚIONALIZAREA MECANISMELOR DE INTERACȚIUNE DINTRE SISTEMUL EDUCAȚIONAL ȘI ECONOMIC

Drd. Veronica MIDARI, ASEM

Învățământul profesional tehnic constituie o prioritate pentru Republica Moldova. Scopul reformării învățământului profesional tehnic constă în asigurarea sinergiei dintre sistemul educațional și sistemul economic, astfel încât economia națională să beneficieze de forță de muncă de calitate. Modelul tradițional de formare profesional-tehnică este depășit. În acest context, este foarte relevantă experiența țărilor cu modele de organizare a învățământului profesional tehnic diferite de modelul tradițional și anume, modelul de învățământ dual, modelul întreprinderii în cadrul școlii, modelul bazat pe cererea agenților economici față de forța de muncă muncitorească, modelul instituționalizării mecanismelor de interacțiune dintre educație și economie. Pentru a revizui modelul autohton de formare profesional-tehnică este important de analizat particularitățile modelelor netradiționale. În paralel cu eficientizarea organizării sistemului de formare profesional-tehnică, este necesar de instituționalizat mecanisme proprii de interacțiune dintre educație și economie. Articolul prezintă o descriere a instituțiilor și modalităților de asigurare a dialogului dintre aceste două sisteme.

Cuvinte-cheie: Învățământ profesional tehnic (ÎPT), învățământ dual, Comitete Sectoriale, Centrul Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional, Consiliul Coordonator Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional.

JEL: I25

Introducere. Învățământul profesional tehnic este o prioritate pentru Republica Moldova. Această direcție strategică este susținută de elaborările Ministerului Educației și asumată de către Guvernul Republicii Moldova: Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”: 7 soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei, aprobată prin HG nr. 187 din 03.04.2012; Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional-tehnic pe anii 2013-2020, aprobată prin HG nr. 97 din 01.02.2013; Foaița de parcurs privind acțiunile Guvernului în vederea dezvoltării învățământului vocațional-tehnic pentru perioada 2013-2020, HG nr. 892 din 12.11.2013; Strategia de

VOCATIONAL EDUCATION SYSTEM IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA BASED ON INSTITUTIONALIZATION OF INTERACTION MECHANISM BETWEEN EDUCATION AND ECONOMIC SYSTEMS

PhD student Veronica MIDARI, ASEM

Vocational education and training is a priority for Moldova. The purpose of technical vocational education reform is to ensure synergy between education and economic system, so the national economy to benefit from quality workforce. The traditional model of VET system is out-dated. In this context the experience of other countries with different models of organization of VET system is very relevant, namely the dual education model, the model of enterprise within the school, market model (based on the workforce demand of employers), the model of institutionalization of mechanisms for interaction between education and the economy. In order to revise local traditional way of organization of VET system is important to analyse the specific aspects of non-traditional models. In parallel with the streamline of national VET system is necessary to institutionalize the adequate mechanism of interaction between education and economic systems. The article presents a description of institutions needed for ensuring the social dialog for the development of VET system.

Key words: technical vocational education and training (TVET), dual system of education, Sector Committees, VET Centre, National VET Coordination Council.

JEL: I25

Introduction. Technical vocational education and training is a priority for Moldova. This strategic direction is supported by the Ministry of Education elaborations, undertaken by the Moldovan Government, based on the following documents: National Development Strategy “Moldova 2020”: 7 solutions for economic growth and poverty reduction, approved by Government Decision no. 187 of 03.04.2012; Strategy for the development of vocational education and training, for 2013-2020, approved by Government Decision no. 97 of 01.02.2013; Roadmap for actions of the Government in the development of vocational education for the period 2013-2020, approved by Government Decision no. 892 of 12.11.2013; Education Development Strategy for the years 2014-2020, “Education 2020”, approved by

dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020, „Educația-2020”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.944, din 14 noiembrie 2014.

Scopul de bază promovat prin actele guvernamentale constă în asigurarea sinergiei dintre sistemul educațional și sistemul economic pentru ca, în final, economia națională să beneficieze de forță de muncă de calitate. Conform Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2020”, o forță de muncă, mai bine educată și mai bine racordată la necesitățile economiei, influențează producția națională brută. Conform Strategiei de dezvoltare a învățământului vocațional-tehnic, pe anii 2013-2020, până în anul 2020, învățământul profesional tehnic trebuie să devină atractiv, de calitate, relevant cerințelor pe piață, accesibil, orientat pe carieră, flexibil. Foaia de parcurs privind acțiunile Guvernului în vederea dezvoltării învățământului profesional tehnic pentru perioada 2013-2020 și Planul de acțiuni al Strategiei de dezvoltare a învățământului profesional tehnic pe anii 2013-2020 susțin cu acțiuni concrete realizarea acestui obiectiv major. Pentru a atinge aceste obiective, sistemul de învățământ profesional tehnic trebuie să revadă modul de organizare și funcționare, pentru a spori eficiența și pentru a răspunde cât mai amplu la necesitățile pieței muncii.

1. Modele de organizare a învățământului profesional tehnic existente în lume

Din anii 1990, în lume, în cadrul învățământului profesional tehnic, se produc schimbări majore. Banca Mondială a acordat asistență pentru susținerea proceselor de reformare a acestui sistem și a constatat că majoritatea țărilor recunosc necesitatea de a împărți responsabilitatea financiară dintre sectorul educației și lumea de afaceri. Procesul este de lungă durată, deoarece sunt implicați mulți actori. Ceea ce este decisiv este fidelitatea permanentă pentru această cauză [1 p.60]. În contextul acestei reforme, sunt necesare măsuri la nivel guvernamental și măsuri la nivel instituțional [2, p.69]. Cu toate că piața este un factor regulator, învățământul profesional tehnic nu trebuie dezvoltat fără a apela la inteligența pieței muncii. Piața muncii poate ghida procesul de luare a deciziilor, dar nu oferă rețete miraculoase care ar putea rezolva totul¹ [3, p.72].

Analiza pe țări, în funcție de nivelul veniturilor, demonstrează că ponderea studenților în învățământul profesional-tehnic este cu atât mai mare, cu cât mai dezvoltat este sistemul economic al țării: peste 17% – pentru țările dezvoltate, circa 9% pentru țările în curs de dezvoltare și circa 5% pentru cele subdezvoltate. Această situație nu este identică cu cea din țările avansate, cum sunt SUA, Japonia și Marea Britanie, în care timp îndelungat nu s-a acordat atenție acestui tip de învățământ [4, p.153]. Există mai multe modalități de ajustare a procesului de formare profesională din învățământul profesional-tehnic la necesitățile și rigorile pieței muncii. Mai jos, sunt

Government Decision nr.944 of November 14, 2014.

The basic aim promoted by government acts is to ensure synergy between education and economic system in such a way that national economy could benefit from quality workforce. According to the National Development Strategy “Moldova 2020”, a well-educated workforce and better connected to the needs of the economy, is influencing the gross national product. According to the Strategy for the development of vocational education and training, the years 2013-2020, technical vocational education system must become attractive, quality, relevant to the market requirements, affordable, career-oriented, and flexible. Roadmap for actions of the Government in the development of vocational education for the period 2013 – 2020 supports with concrete actions the achievement of this major objective. In order to get the objective attained the technical vocational education system should review its way of organization and operation, increase efficiency and fully meet labour market needs.

1. Models of organization of technical vocational education existing in the world

Since 1990, major changes occurred in technical vocational education systems across the world. The World Bank has provided assistance to support the reform process in this system and found that most countries recognize the need to share the financial responsibility of the education sector and business world. The process is lengthy because it involved many actors. The most important is the permanent fidelity to the cause [1, p.60]. In the context, measures are needed at government and institutional levels [2, p.69]. Although the market is a regulator factor, technical vocational education should not be developed without applying to labour market intelligence. The lab or market can guide decision-making process, but does not offer miraculous recipes that could solve everything [3, p.72]¹.

The countries analysis, considering the income levels, shows that the share of students in technical vocational education is as greater, as more developed is the economic system of the country: over 17% - for developed countries, about 9% for developing countries and about 5% for underdeveloped. This situation is not identical with the advanced countries such as the US, Japan and Britain, that for long time have not given attention to this type of education [4, p.153]. There are several ways of adjusting the process of vocational technical training to labour market needs and requirements. Below is presented a description of several models of organization of technical vocational education exist in the world.

Traditional school based model of organization of vocation education:

¹ M. Șerban, *O nouă perspectivă privind învățământul profesional și tehnic în România*, Chișinău: Business-Elita, 2006

prezentate mai multe modele de organizare a învățământului profesional-tehnic existente în lume.

Modelul de organizare a învățământului profesional-tehnic în mod tradițional:

- Statul, în persoana Ministerului Educației, în mod birocratic, planifică, organizează și controlează toate aspectele învățământului profesional;
- Statul este elaboratorul nomenclatorului meseriilor și specialităților, dar nu totdeauna are în vedere interesele curente ale producției;
- Statul asigură control și planificare rigidă;
- Finanțarea este asigurată de către stat [5, p.18].

Modelul învățământului dual (Germania, Austria, Elveția, Luxemburg):

- Model bazat pe cererea agentului economic față de forța de muncă, controlat puternic de stat;
- Finanțarea de bază din partea agentului economic;
- Controlul din partea statului;
- Susținere financiară a agentului economic prin subvenții și alocări de fonduri din partea statului;
- Acest sistem este practicat, în mai multe țări, iar de câțiva ani, se implementează în China și-n alte țări din Asia și India, Pakistan, Turcia [6].

Modelul organizării activității economice în cadrul școlii (Suedia, Danemarca, Finlanda):

- Statul planifică, organizează și controlează toate aspectele învățământului profesional, dar se consultă cu agenții economici despre tendințele și solicitările de pe piață;
- Statul dotează atelierele din școală pentru realizarea activității de producție/prestare servicii;
- Statul reglementează partea de formare profesională și activitate de producție /prestare servicii;
- Instituția are un anumit grad de independență în decidera activității economice;
- Control din partea statului;
- Finanțarea este asigurată de către stat, însă acest model se implementează de multe ori în baza parteneriatului public-privat.

Modelul instituționalizării mecanismelor de interacțiune dintre educație și activitate economică:

- Statul întrunește structurile relevante pentru realizarea dialogului social pentru formarea profesională de calitate;
- Sindicatul, patronatele și reprezentanții statului formează foruri competente pe diverse sectoare ale economiei care stabilesc rigorile pentru formarea profesională;
- Statul identifică agenții economici pentru stagiile practice;
- Control din partea statului cu implicarea agentului economic în formarea profesională;
- Finanțarea este asigurată de către stat;
- Acest model este popular în Uniunea Europeană,

- The state, through the Ministry of Education, is bureaucratically planning, organizing and controlling all aspects of vocational education;
- The state is the developer of Nomenclature of professions and specialties, but is not always aware about the interests of current production;
- The state provides rigid scheduling and control;
- Funding is provided by the state [5 p.18]

Dual system of vocation education (Germany, Austria, Switzerland, Luxemburg):

- Model based on the company's demands towards workforce, under strong state control;
- Core funding provided by economic agents;
- Strong state control;
- Financial support provided to the companies through grants and allocations from the state;
- This system is applied in several EU countries and for several years is being implemented in China, India, Pakistan, Turkey [6].

Economic activity within the vocation education school (Sweden, Denmark, Finland):

- The state plans, organizes and controls all aspects of vocational education, but consult with economic trends and market demands;
- The state equips school workshops for carrying out the economic activity;
- The state regulates the training and economic activity within the VET school;
- The institution has a certain degree of independence in deciding economic activity;
- State control;
- Funding is provided by the state, but this model is often implemented under public-private partnership.

Institutionalization of interaction mechanisms between education and economy

- The state establishes the relevant structures for ensuring social dialogue on labor force training;
- The trade unions, employers and state representatives create competent forums on various sectors of the economy to formulate the requirements for professional training;
- The state identifies economic agents for apprenticeships;
- Control of the state on professional training with involvement of economic agents;
- Funding is provided by the state.
- This model is popular in the European Union; it overlaps with the existing of traditional school-based model, dual system education model and economic activity within the school. This approach started to strengthen since 80s when it was realized the fact that vocational education should be closely linked to the national economy and when employment strategic objectives were formulated in official documents. The platform created for the active interaction

el se suprapune cu modelele deja existente de școală tradițională, școală bazată pe învățământ dual și modelul întreprinderii în cadrul școlii. Această abordare a început să se consolideze începând cu anii 80, când s-a conștientizat faptul că educația profesională trebuie să aibă o legătură strânsă cu economia națională și au fost formulate obiectivele strategice privind ocuparea forței de muncă. Platforma în baza căreia s-a format modelul de interacțiune activă dintre educație și economie este constituită din mai multe componente.

- Sistemul instituțional cu mecanismele de interacțiune și modalitatea de colaborare în cadrul acestui model sunt destul de complexe.

Modelul bazat pe cererea agentului economic față de forța de muncă (Japonia și SUA, Coreea de Sud [7]):

- Statul joacă un rol limitat;
- Formarea profesională se dezvoltă sub influența factorilor economici;
- În Japonia și SUA, în școala de cultură generală, în clasele 11, 12, se oferă cursuri specializate de formare profesională, dar nu se obțin certificate de calificare. Are loc profesionalizarea prin introducerea în programul școlii generale a instruirii profesionale obligatorii;
- Certificarea se obține în cadrul întreprinderilor sau instituțiilor de formare profesională privată [8, p.19].

Analiza modelelor de organizare a învățământului profesional tehnic este necesară pentru realitățile Republicii Moldova. Această necesitate este determinată de faptul că modelul tradițional de formare profesional-tehnică nu răspunde cerințelor. Documentele de dezvoltare strategică din domeniul educației și, în special, din domeniul învățământului profesional-tehnic scot în evidență faptul că formarea profesional-tehnică prezintă un șir de curențe, ceea ce determină dezechilibrul pe piața forței de muncă și satisfacția în descreșterea a angajatorilor față de calitatea forței de muncă.

Modelele de organizare a sistemului de formare profesional-tehnică sunt diverse și comportă atât avantaje, cât și dezavantaje, precum și riscuri iminente în condițiile Republicii Moldova. Acestea trebuie analizate minuțios înainte de a lua decizii majore. În continuare, este prezentată o analiză a particularităților modelului de instituționalizare a mecanismelor de interacțiune dintre educație și economie necesare pentru eficientizarea procesului de formare profesional-tehnică.

2. Interacțiunea dintre mediul educațional și cel economic

Caracteristica generală a modelului de interacțiune dintre sistemul educațional și cel economic

Rolul de lider în modelul de interacțiune este împărțit între doi actori mari: sistemul educațional și sistemul economic. Comunicarea eficientă între aceste sisteme depinde de modul de interacțiune și de frecvența

between education and economy was made up of several components.

- The institutional system meant to ensure interaction and collaboration is quite complex.

Market model based on the workforce demand of employers (Japan, USA, South Korea [7]):

- The state plays a limited role;
- The VET system develops under the influence of economic factors;
- In Japan, USA the secondary school, in grades 11, 12, are offering specialized courses in professional occupations, but qualification certificates are not obtained. Development of professional skills are provided by introduction in secondary school of a mandatory vocation education program;
- Certification is obtained in enterprises or private vocational education institutions [8p.19]

The situation in VET system in Republic of Moldova requires an analysis of models of organization of technical vocational education existing in the world. This need stems from the fact that the traditional model of vocation education does not meet the requirements. Strategic development documents regarding education and, in particular, technical vocational education, highlight the fact that the vocational training has a number of shortcomings, which causes imbalance in the labour market and produce a decreasing employers' satisfaction with the quality of labour work.

Different models of organizing the vocational education system carry advantages and disadvantages, as well as risks in the conditions of Republic of Moldova. They should be carefully assessed before taking major decisions. Below there is an analysis of the peculiarities concerning the model of institutionalizing mechanisms of interaction between education and economy, necessary to improve the efficiency of vocation education.

2. Institutionalization of interaction mechanisms between education and economy

General characteristic the model of interaction between education and economy

The leading role in the interaction model is divided between two great actors: education and economic system. Effective communication between these systems depends on the capacity of interaction and the frequency. The carried analyses reveals that current mechanisms of interaction between technical vocational education system and the economy are insufficient [9 p.8] for professional training programs to be responsive to changing labour market requirements. Thus, new mechanisms must be institutionalized, capable of supporting the formulation of requirements for VET system [10, p.8].

At the central level, the educational system is composed of several entities: the Ministry of Education, VET Centre, and Agency for Quality Assurance in professional education. At the same time,

aplicării acestora. Analizele realizate constată că mecanismele actuale de interacțiune dintre sistemul de învățământ profesional-tehnic și cel economic sunt insuficiente [9, p.8] pentru ca programele de formare profesională să fie receptive la schimbările solicitărilor pieței muncii. Astfel, trebuie instituționalizate mecanisme noi, capabile de a susține cerințele față de formarea profesională tehnică [10, p.8].

La nivel central, sistemul educațional este format din câteva entități: Ministerul Educației, Centrul Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional, Agenția de asigurare a calității în învățământul profesional. Totodată, la nivel central, sistemul economic este gestionat de Ministerul Economiei și Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, ministerele de resort (Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor), Comitetete Sectoriale în ramurile economiei.

Instituția de la nivel central care trebuie să asigure interacțiunea dintre sistemul educațional și cel economic este **Consiliul Coordonator Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional**. Conform regulamentului, misiunea Consiliului constă în asigurarea sinergiei dintre învățământul profesional tehnic, piața muncii și economia națională, contribuind la susținerea proiectelor naționale și internaționale relevante pentru consolidarea relațiilor de parteneriat dintre reprezentanții mediului de afaceri și reprezentanții sistemului educațional, dezvoltarea și modernizarea învățământului profesional tehnic, racordarea ofertei instituțiilor de învățământ profesional la cerințele pieței forței de muncă, precum și creșterea calității pregătirii cadrelor de muncitori/tehnicieni și specialiști calificați [11]. Principiul pe care trebuie să se focalizeze Consiliul Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional este realizarea sinergiei dintre sistemul educațional și sistemul economic.

Consiliul Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional este o structură care, conform regulamentului, se întrunește cel puțin trimestrial, pentru a lua decizii strategice și a analiza posibilități de conexiune mai profundă dintre direcțiile economice strategice cu procesul de formare profesională. Pentru modelul de formare profesională în baza interacțiunii dintre sectorul educației și economiei, această instituție are un rol central, care nu poate fi subestimat. Însă, fiind formată în 2008, a realizat, până în prezent, 3 ședințe de lucru. La ora actuală, rolul acestei entități rămâne nerealizat.

Un alt mecanism de interacțiune la nivel central este colaborarea Ministerului Educației cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Ministerul Economiei. Aceasta se realizează, în principal, la momentul **deciderii comenzii de stat**, privind formarea forței de muncă pe meserii și specialități. Această procedură are loc o dată pe an și urmărește scopul estimării forței de muncă necesare economiei naționale. Cu toate că metodologia de estimare a necesarului de forță de muncă, pe domenii ale

at the central level the economic system is managed by the Ministry of Economy and Ministry of Labour, Social Protection and Family, line Ministries (Ministry of Agriculture and Food Industry, Ministry of Transport and Road Infrastructure, Ministry of Regional Development and Construction, Ministry of Information and Communications Technology), Sector Committees for all fields of economy.

Central institution that must ensure interaction between education and economy is the **National VET Council (National Coordination Council for the Development of Professional Education)**. According to the regulation, the Council's mission is to ensure synergy between the technical vocational education, labour market and national economy, contributing to the development of relevant national and international support projects for strengthening the partnership between business representatives and representatives of the educational system, technical development and modernization of vocational education, better vocational schools offer connection to labour market requirements, and increase the quality of workers / technicians and skilled specialists [11]. The principle that National VET Council should be focused on is the achievement of maximal connection between education and economic systems.

According to the regulation of the National VET Council, it shall meet at least quarterly to make strategic decisions and to analyse opportunities for deeper connection between strategic economic directions and professional training process. This institution has a central role that cannot be underestimated. However, being established in 2008, it has organized only three working sessions. The current role of this entity remains unfulfilled.

Another central mechanism of interaction is the collaboration between the Ministry of Education and Ministry of Labour and Social Protection and Family and Ministry of Economy. This collaboration is mainly focused on the **state order** regarding the need for workforce for different sectors of economy. This procedure takes place once a year and aims to estimate the labour force required by national economy. Although the methodology for estimating the demand for labour on the fields of economy has been revised repeatedly, there are still shortcomings and dissatisfaction regarding the forecasting errors.

Another mechanism of interaction, present at central level, is the work of the Sector Committees. Sector Committees have a multiple role. They develop, validate and review Occupational Profiles, Occupational Standards, and Professional Qualifications for workers / specialties from all sectors of the economy. Professional Qualifications are part of the National Qualifications Framework. National Framework of Qualifications is one of the most important tools via which the economic environment pre-defines the knowledge, skills and attitudes of a

economiei, a fost revizuită în mod repetat, există, însă, carențe și nemulțumiri privind erorile de prognozare.

Un alt mecanism de interacțiune la nivel central o reprezintă **activitatea Comitetelor Sectoriale**. Comitetele Sectoriale au un rol multiplu. Ele elaborează, validează și revizuiesc Profilul Ocupațional, Standardele Ocupaționale, Calificările Profesionale pentru meserii /specialități din toate sectoarele economiei. Acestea, ulterior, completează Cadrul Național al Calificărilor. Cadrul Național al Calificărilor devine unul din cele mai importante instrumente prin care mediul economic pre-definește cunoștințele, abilitățile și atitudinile unui meseriaș/specialist conform cerințelor de pe piața muncii. În baza acestui document, sectorul educației este în stare să elaboreze un curriculum racordat la necesitățile economiei. În majoritatea țărilor UE, există **Agenția Cadrului Național al Calificărilor**, entitate finanțată de la bugetul de stat. Această agenție este responsabilă de elaborările respective și coordonează cu activitatea Comitetelor Sectoriale. Activitatea **Agenției pentru Asigurarea Calității în Învățământul Profesional** este la fel de importantă în acest sens.

Deși, în Republica Moldova, Comitetele Sectoriale s-au instituit, în 2009, cu suportul proiectelor Uniunii Europene, totuși, în 2015, există doar 6 Comitete Sectoriale: (1) în agricultură și industria alimentară, (2) în construcții, (3) în tehnologii informaționale și comunicații, (4) în transporturi, (5) comerț, (6) în industria non-alimentară. În Regulament, cadrul privind activitatea Comitetelor Sectoriale, statutul juridic al acestor entități nu corespunde misiunii sale. Comitetele Sectoriale se află în dificultate de a se autogestiona și produce Standardele Ocupaționale și alte livrabile necesare pentru a susține procesul de transfer al informației din ramura sectorială spre sistemul educațional [12, p.2].

Un alt mecanism important de interacțiune dintre sistemul educațional și cel economic trebuie să fie realizat de către **Centrul Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional (CRDÎP)**. Misiunea acestei entități, conform regulamentului de activitate, este de a asigura informațional și analitic procesul de interacțiune dintre piața muncii și sectorul formării profesionale [13, p.1]. Rolul lui a fost conceput ca fiind un centru de cercetare și analiză a pieței muncii cu ulterioara ajustare a curriculumului educațional [14]. Actualmente, tot mai important este ca Centrul să coordoneze activitatea Comitetelor Sectoriale și să se ocupe de formarea competențelor acestora pentru realizarea funcțiilor lor. În alte țări, acest rol este realizat de Institutul de Cercetare Științifică cu un buget propriu pe măsură să realizeze această sarcină la nivelul cuvenit.

La momentul de față, Centrul este plasat în cadrul Institutului de Științe ale Educației, neavând nivelul necesar în ierarhia instituțională pentru a realiza conexiunea dintre Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei și ministerele de resort cu Ministerul Educației. Din acest motiv, misiunea de bază nu poate fi realizată la nivelul așteptărilor. Centrul este mai

workers / specialists as required by the labour market. Based on this document, the education sector is able to develop curriculum adjusted to the needs of the economy. In most EU countries there is an **Agency for National Qualifications Framework**, an entity funded by the state. This agency is responsible for coordinating the work of Sector Committees and for developing the Professional Qualifications. Another very important entity is the **National Agency for Quality Assurance in Professional Education**.

Although in Moldova, Sector Committees were established in 2009 with the support of EU projects; however, in 2015 there are only 6 Sector Committees: (1) Agriculture and food industry, (2) Construction, (3) Information technologies and communications, (4) Transport, (5) Trade, (6) Non-food industry. The Regulation on the activity of the Sector Committees stipulates the legal status of these entities that does not correspond to their mission. Sector Committees are in difficulty regarding their sustainability and capacity to produce Occupational Standards and other deliverables, required to support the transfer of information from the sector of economy to the education sector [12, p.2].

Another important mechanism of interaction at central level between education and economic systems must be ensured by the **National VET Centre** (Republican Centre of Professional Education Development). The mission of this entity, according to its regulation, is to ensure informational and analytical support for the interaction between the labor market and vocational sector [13, p.1]. Its role was foreseen in the field of research and labor market analysis with subsequent transfer of information for the adjustment of the educational curriculum [14]. Currently, the centre has a more important task related to the coordination of the work of Sector Committees and development of skills for fulfilling their functions. In other countries a lot of support in this sense is provided Institutes for Scientific Research with the budget supported by the state.

At present, the Centre is located in the Institute of Education Sciences, lacking the necessary institutional hierarchy to make the connection between the Ministry of Labour, Social Protection and Family, Ministry of Economy and Ministry of Education. For this reason, the basic task cannot be performed to the level of expectations. The Centre is rather an entity of support for the development activities run by the Ministry of Education.

Another level of interaction between education and economy could be performed by **the Local Public Administration at the regional level**. This way of organization exists in many countries. The main argument for the administration at local level the vocational education institutions lies in the fact that at the local level are better known the specific aspects and local business's needs. Organizing the management of

degrabă o entitate de suport în procesele de elaborare din cadrul Ministerului Educației.

Un alt nivel de interacțiune dintre educație și economie se realizează de către **Administrația Publică Locală de la nivel de raion**. Această modalitate de organizare există în multe țări ale lumii. Argumentul de bază pentru administrarea instituțiilor profesional-tehnice la nivel local constă în faptul că, la nivel teritorial, se cunosc mai bine particularitățile și necesitățile agenților economici locali. Organizarea administrării rețelei de instituții de ÎPT la nivel de raion este o provocare pentru sistemul profesional-tehnic din Republica Moldova. Cu toate, acestea, interacțiunea școlii cu administrația publică locală și agenții economici din regiune ar putea forma încă un mecanism viabil de interacțiune dintre sistemul de educațional și cel economic. Totuși, trebuie menționat că prezența administrației publice locale în implementarea acestui model de formare profesională nu este atât de principală, ca în cazul modelului întreprinderii în cadrul școlii.

La **nivel instituțional**, interacțiunea cu agentul economic este realizată cu scopul de identificare și plasare a elevilor/studentilor pentru stagii practice. Directorii instituțiilor sunt obligați să identifice locuri de practică pentru studenții lor în cadrul întreprinderilor. Acesta este unicul și principalul mecanism de interacțiune dintre educație și sectorul real al economiei la nivel instituțional. Însă, în cadrul acestui model, se propune extinderea rolului unor instituții de ÎPT, care sunt specializate în anumite domenii ale economiei și pot realiza rolul de lider din partea mediului școlar pentru participarea la procesele de elaborare în parteneriat cu mediul de afaceri și identificarea locurilor pentru stagii practice pentru elevii/studentii din rețea, nu doar pentru propria instituție, ci și pentru cele specializate în același domeniu.

Avantajele modelului instituționalizării mecanismelor de interacțiune

Acest model se construiește pe dezvoltarea mecanismelor de dialog social, în care fiecare din părți are responsabilități proprii. Cel mai important avantaj al acestui model este legat de faptul că, în sistemul de ÎPT și în cadrul companiilor, nu se produc schimbări majore, așa cum prevăd modelul de învățământ dual și modelul întreprinderii în cadrul școlii.

Avantajul de care beneficiază statul în cadrul modelului instituționalizării mecanismelor de interacțiune se va resimți în timp. Structurile statului trebuie să facă eforturi mai mari decât înainte pentru a comunica cu o mai mare frecvență și mai eficient cu agenții economici privind necesitatea și măsurile de creștere a calității forței de muncă.

Avantajul de care se bucură companiile este legat de faptul că acestea vor beneficia de forță de muncă calificată. Faptul că înseși companiile vor participa la crearea Cadrului Național al Calificărilor sporește șansele formării unei forțe de muncă conform rigorilor stabilite de agenții economici. Acest instrument este esențial pentru dezvoltarea unei piețe europene de ocupare a forței de muncă [15].

Avantajul de care beneficiază elevii/studentii constă în faptul că formarea profesională se va face în

VET network of institutions at local level is a challenge for Moldova. However, the interaction of VET schools with local public administration and local businesses could form a viable mechanism of interaction between education and economic system. On the other hand, it should be mentioned that the involvement of local government in implementation of interaction mechanisms between education and economy during the reform process in VET system could be difficult. But this aspect should be revised after the implementation of main aspects of the reform, since this could be one of best solutions for raising the profile of VET schools at local level.

At **institutional level**, interaction of VET schools with economic agents is done with the purpose of identification and placement of students in apprenticeship. The managers of institutions are obliged to identify apprenticeship placements within enterprises. This is only and main mechanism of interaction of education with real sector of economy at institutional level. The role of some schools will be extended and they will become leaders on the behalf of education system that will participate at the development processes in partnership with business representatives for carrying out the function of development of Professional Qualifications, curricula, manuals and guidelines. They will also perform the task of identifying the apprenticeship places for students for the other VET institutions that have the same profile.

The advantages of institutionalizing mechanisms of interaction

This model is built on development of social dialogue mechanisms in which each party has their own responsibilities. The most important advantage of this model is related to the fact that in VET system and in companies there are no major changes as required in dual educational model and economic activity in the school model.

The advantage enjoyed by the State from the institutionalization of mechanisms of interaction between economy and education will be felt over time. State structures must make greater efforts than before to communicate with greater frequency and more efficiently with economic agents regarding the measures for increasing the quality of the workforce.

The advantage enjoyed by economic agents (companies) is related to the fact that they will benefit from skilled labour force. The fact that the companies themselves will participate in the creation of the National Qualifications Framework, creates more chances regarding the formation of a labour force according to the requirements established by employers. This tool is essential for developing a European labour market [15].

The advantage enjoyed by students lays in the fact that due to the interaction between the entities responsible for various sectors of the economy and the

condițiile în care, datorită interacțiunii dintre entitățile responsabile de diverse sectoare ale economiei și sistemul educațional, se vor identifica locuri eficiente pentru stagiile practice. Rolul stagiilor practice va fi înțeles mai bine de agenții economici și de structurile de formare profesională și, respectiv, atitudinea față de stagiați va fi una pe măsură să contribuie la dezvoltarea abilităților profesionale. Formarea profesională în baza Cadrului Național al Calificărilor oferă o anumită garanție a calității profesionale și posibilitate de recunoaștere a calificării în spațiul european.

Dificultăți și eforturi de implementare a modelului instituționalizării mecanismelor de interacțiune

Problemele modelului instituționalizării mecanismelor de interacțiune sunt axate, în principal, pe necesitatea creării sau consolidării capacităților structurilor nou-create, finanțate din bugetul de stat.

Este important ca Consiliul Coordonator Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional să devină o structură funcțională. Este necesară crearea Agenției Cadrului Național al Calificărilor. Statutul legal actual al Comitetelor Sectoriale este nesatisfăcător pentru mandatul pe care îl au. Centrul Republican pentru Dezvoltarea Învățământului Profesional trebuie să dobândească competențe pentru a reuși să-și realizeze misiunea de coordonare și promovare a dialogului social la nivel de comitete sectoriale și ministere de resort, precum și agenți economici lideri în domeniile economiei naționale.

Concluzii. Analiza ofertei educaționale a sistemului de ÎPT scoate în evidență faptul că atât calitatea, cât și cantitatea ofertei educaționale nu răspunde cerințelor pieței muncii. Cauzele dezechilibrului dintre oferta educațională formată în învățământul profesional-tehnic și cererea forței de muncă sunt legate de deficiențele sistemului de formare profesională, particularitățile economiei naționale, precum și de lipsa instrumentelor de interacțiune dintre sistemul educațional și cel economic. Conștientizarea importanței înființării și consolidării entităților responsabile de dialogul social pe sectoare ale economiei, va determina capacitatea de interacțiune dintre sisteme, care trebuie să se realizeze:

- la nivel central, prin intermediul următoarelor entități: Consiliul Național Coordonator pentru Învățământul Profesional, Ministerul Educației, MMPSF, Ministerul Economiei și ministerele de resort, Centrul Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional, Agenția Cadrului Național al Calificărilor, Agenția Națională pentru Asigurarea Calității în Învățământul Profesional;
- la nivelul autorităților administrației publice locale de nivelul II (raionale) – prin intermediul Consiliilor Raionale și Direcțiilor Educație, Tineret și Sport;
- la nivel sectorial – prin intermediul Comitetelor Sectoriale din diverse domenii ale economiei naționale, care întrunesc reprezentanți ai patronatelor, sindicatelor și

education system, better apprenticeship and job placements will be identified. The role of practical training will be better understood by the companies and the training bodies, respectively the attitude regarding the trainees will contribute to the development of professional skills. Training under the National Qualifications Framework provides some guarantee of quality and the possibility of recognition of professional qualifications in European countries.

Difficulties and efforts in implementation of the mechanisms of interaction between economy and education

The problems of institutionalizing mechanisms of interaction are mainly focused on the need of creating new structures or building capacities of newly created structures, as well as providing funds from the state budget for running these institutions.

In this context, National VET Council should become a functional structure. It is important to create the National Qualifications Framework Agency. The current legal status of Sector Committees is unsatisfactory for the mandate they have. In this regard, it should be revised and legislation should be changed. National VET Centre should acquire skills in order to successfully achieve the mission of coordination and promotion social dialogue with Sector Committees, line ministries, as well as economic leaders in different fields of national economy.

Conclusions. Analysis of the educational offer of VET system highlights the fact that both the quality and quantity of educational offer does not meet the labour market needs. The causes of imbalance between labour market demand and supply are linked to deficiencies of the VET system, specific aspects of national economy and the lack of instruments of interaction between education and the economy. Awareness regarding the importance of establishing and strengthening social dialogue will determine the capacity of interaction between systems, which must be done:

- at the central level through the following entities: the National VET Council, Ministry of Education, MLSPF, Ministry of Economy and line ministries, National VET Centre, Agency for National Qualifications Framework, the National Agency for Quality Assurance in Professional Education;
- at the level of local public administration level through Rayon Councils and Departments of Education, Youth and Sport.
- at sector level through the Sector Committees in all the fields of national economy that meet representatives of employers, trade unions and ministries;
- at institutional level through the Centres of Excellence - leading institutions in the

ministerele de resort; – la nivel instituțional – prin intermediul Centrelor de excelență – instituții lider în diverse domenii ale economiei naționale și prin intermediul directorilor instituțiilor care stabilesc relații de colaborare cu agenții economici.	⋮	fields of national economy and by directors of institutions that establish collaboration relationships with economic agents.

Bibliografie / Bibliography:

1. ATCHOARENA D. și CAILLODIS F., *O nouă perspectivă privind învățământul profesional și tehnic în România*, Chișinău: Business-Elita, 2006, p.60
2. HOLMES K., *Reforma instituțiilor publice de învățământ tehnic și profesional tehnic*, Chișinău: Business-Elita, 2006, p.69
3. ȘERBAN M., *O nouă perspectivă privind învățământul profesional și tehnic în România*, Chișinău: Business-Elita, 2006
4. ATCHOARENA D. și CAILLODIS F., *O nouă perspectivă privind învățământul profesional și tehnic în România*, Chișinău: Business-Elita, 2006, p. 153
5. EȘANU I., *Diversificarea învățământului secundar profesional în tranziție la economia de piață*. Chișinău: Valinex S.A., 2001, p18
6. <http://en.wikipedia.org>. [Online]. http://en.wikipedia.org/wiki/Dual_education_system
7. <http://en.wikipedia.org>. [Online]. http://en.wikipedia.org/wiki/Vocational_education#South_Korea
8. EȘANU I., *Diversificarea învățământului secundar profesional în tranziție la economia de piață*. Chișinău: Valinex S.A., 2001, p.19
9. Anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului nr. 97 din 1 februarie 2013. Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020. [Online]. http://www.edu.md/file/Str_2013-2020.pdf, p.8
10. Proiectul Educație 2020. Strategia sectorială de dezvoltare pentru anii 2014 – 2020. [Online]. http://particip.gov.md/public/documente/137/ro_1112_Educatia-2020.pdf, p.8
11. Regulamentul Consiliului Coordonator Național în domeniul învățământului profesional tehnic. [Online]. <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=1938>
12. Regulamentul-cadru. Privind activitatea Comitetului Sectorial în formarea profesională și modul de elaborare a standardelor ocupaționale la profesiile muncitorești. [Online], p.2 http://www.mmssf.gov.md/file/proiecte/Proiect_hot_Metodologia_SO_Guvern_2011.pdf
13. Regulamentul Centrului Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional, p.1
14. Propunerea de Politică Publică inițiată de Ministerul Educației: Învățământul secundar profesional – competențe adaptate pentru piața muncii. [Online]. [file:///C:/Users/Admin/Downloads/1295420_md_ppp_med_compet%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/1295420_md_ppp_med_compet%20(1).pdf)
15. Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008, “Privind stabilirea Cadrului european al calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții”, 6.5.2008.